

Välsignelsens signaler

Framtidsredogörelse för
Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland
2022

Välsignelsens signaler

Framtidsredogörelse för
Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland
2022

Publikationer från Ev.-luth. kyrkan i Finland,
Kyrkan och verksamheten 126

Kyrkostyrelsen

Helsingfors 2022

Välsignelsens signaler.

Framtidsredogörelse för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2022

© Kyrkostyrelsen

Publikationer från Ev.-luth. kyrkan i Finland,
Kyrkan och verksamheten 126

Ärendenummer: DKIR/851/00.01.03/2022

Redaktionsarbete: Janne Villa

Ombrytningsarbete: Porpoise Marketing

ISBN 978-951-789-749-5 (PDF, tillgänglig)

ISSN 2341-9407 (webbpublikation)

Redogörelsens innehåll

Förord: Välsignelsens signaler – vår kyrkas ödesfrågor	6
Hur tolkar vi signalerna i redogörelsen?	7
1 Inledning	9
Det stora är att se en liten vardag nära	10
Tidigare redogörelser om tidens tecken	11
Vi förväntas ha förändringsförmåga och vara smidiga	13
2 Begrepp och metoder i framtidsredogörelsen	14
Vad är välsignelse	14
Hur man undersöker framtida hoppningivselser	15
Vad är svaga signaler	16
3 Metoder och material	18
Hur välsignelsens signaler samlades in	18
Material för signalrum	21
Ungas framtidsbilder som bollplank	22
4 Signaler om liv och död till kyrkan	24
4.1 Vardagens kristendom betonas	25
4.2 Naturen som en allt starkare källa till andlighet	28
4.3 Den experimentella andligheten utmanar våra traditioner	31
4.4 Vår nuvarande livsstil är ohållbar	33
4.5 Mångfald i familjer kan inte förbigås	36
4.6 En lyssnande och mötande kyrka ger glädje	39

5	Signalen utvidgar medvetandet – att föreställa sig framtiden	42
5.1	Att lyssna på personer som fjärrmat sig från kyrkan kräver ansträngning	43
5.2	Vi behövs mer än på länge	46
5.3	Kyrkan behöver inte uppfinna hjulet på nytt	48
5.4	Vi kan berätta varför vi hör till kyrkan	49
5.5	Vi betonar andlighet ännu mer	50
5.6	En plats för heligt möte och ekoteologi	51
5.7	En radikal acceptans av människan	52
5.8	En webbplats för att dela välsignelser	53
5.9	Möjliga början för framtidens berättelser	54
6	Gör kyrkan till ett signalcentrum för välsignelse	55
	Från att ge profetior om plågor till att drömma	56
	Från futurism till vardag	57
7	Litteratur	59
8	Arbetsgruppen för redogörelsen	62
9	Bilaga	64

Förord

Välsignelsens signaler – vår kyrkas ödesfrågor

När man talar om välsignelse talar man om något som gör livet bättre. Vi är tacksamma för välsignelser, det ger glädje och rikedom.

Å andra sidan innebär välsignelse att man accepterar att något är större än sig själv. Vi hoppas att saker och ting har den Högstes välsignelse. Att Han skulle vara med när en viss åtgärd vidtas.

När man talar om signaler talar man om tidens tecken. Vad är på kommande? Vad ska man förbereda sig på?

Tillsammans är dessa två – välsignelsens signaler – en ödesfråga i vår kyrka. Människans upplevelsevärld förändras. Detta gäller också upplevelsen av ett betydelsefullt liv och närheten till det heliga.

Kan vi läsa tidens tecken? Förblir vårt löfte om ett välsignat liv färskt, trovärdigt och begripligt? Var och hur känner morgondagens människor Guds och det heligas beröring? Hur svarar vi på frågan om vilken välsignelse den kristna tron ger mitt liv? Hur gör välsignelsen mitt liv bättre?

Det viktigaste med denna redogörelse är inte att ge en uttömmande beskrivning av tidens tecken. Snarare presenterar den verktyg som vem som helst kan använda för att identifiera, samla in och utvärdera framtidssignaler i sin närhet. Med hjälp av verktyg som utvecklats för att gestalta framtidsbilder kan människor berätta om sitt liv och sina tankar och diskutera dem tillsammans. I bästa fall kan insamlingen av information vara inte bara enkel utan också underhållande.

I grund och botten handlar det om kyrkans genuina intresse för människor. Det är också en signal – ett tecken på en lyssnande kyrka.

I Åbo 2.10.2022

Tapio Luoma

Ärkebiskop

Hur tolkar vi signalerna i redogörelsen?

Den arbetsgrupp som utarbetat framtidsredogörelsen bearbetade materialet från signalrummen och sammanfattade innehållet i redogörelsen. Vi talar ställvis i vi-form när vi presenterar arbetsgruppens tolkningar av signalernas eventuella betydelse för kyrkan. I arbetsgruppen deltog Kyrkostyrelsens sakkunniga, präster och teologer samt anställda som jobbat länge i kyrkan.

Redogörelsens resultat kunde ha varit annorlunda om man till signalrummen i huvudsak hade bjudit in personer som redan aktivt verkar i församlingarna. Med tanke på en omfattande översyn av kyrkans framtid var det dock motiverat att till signalrummen bjuda in också människor som står långt från kyrkan.

Diskussionerna i signalrummen och resultaten av dem grundar sig på deltagarnas upplevelsevärld. Antalet deltagare var begränsat och ska inte ses som ett representativt urval av befolkningen eller kyrkans medlemmar. Kyrkan har många röster bland folket finns det många olika åsikter.

Det är viktigt att kritiskt tolka innehållet i signalerna i redogörelsen, eftersom signalerna endast består av enstaka röster. De strukturerade gruppintervjuerna i signalrummen byggde på teorin om svaga signaler och de kännetecken som definierats för dem, och utifrån dessa formulerades frågorna. Ledarna för signalrummen hade tillåtelse att omformulera frågorna så att de passade gruppen. Man kan inte dra långtgående slutsatser om vad kyrkan ska göra eller förbereda sig på enbart på basis av de signaler som samlats in i denna process. I texten lyfts vissa tolkningar fram, men det också är möjligt att göra andra slags tolkningar utifrån samma material.

I redogörelsen presenteras inga universella sanningar om kyrkans framtid. Däremot frågar vi oss hurdana röster eller signaler som stiger fram i detta material just nu. Det lönar sig även i fortsättningen att samla in och noggrant analysera signaler så att informationen ökar och kan utnyttjas i utvecklingen och ledningen av kyrkans verksamhet. Redogörelsen öppnar bara upp diskussionen om framtiden.

I kristna samfund, i detta fall vår lutherska folkkyrka, lyssnar vi in och tolkar vi såväl tillsammans som var för sig vad den treenige Gudens vilja

och Kristi efterföljelse innebär i dag. Detta sker i ljuset av Bibeln, kyrkans tradition och teologi samt den nuvarande kunskapen, trosupplevelsen och trosförståelsen. "Välsignelsens signaler" som vi fått från signalrummen utgör erfarenhetsbaserad information från människor i vår tid. På detta sätt kan man lyssna på folket i en folkkyrka; människor som samlas i signalrum kan vara med och förmedla välsignelsens signaler till varandra och kyrkan och bygga upp en bra framtid för kyrkan.

1 Inledning

Kyrkan har under hela sin historia varit en framåtblickande social gemenskap som har undersökt en okänd framtid och till och med livet efter detta på många sätt. Man har strävat efter att förutse framtiden av tidens tecken; ibland har man målat upp mörka omen om världens undergång, ibland har man sett glimtar av hopp och indikationer på en ljusare morgondag. Lyckligtvis har kristna alltid haft hopp, om inte i nuet så för framtiden.

Världen omkring oss förändras hela tiden. Förändringarnas hastighet, storlek och betydelse kan ofta bedömas först i efterhand. Det kan vara lätt att upptäcka stora samhällsliga förändringstrender, men det är svårare att identifiera och förstå tysta förändringar. För att förverkliga kyrkans uråldriga missionsuppgift är det klokt att sträva efter att förbereda sig på olika möjliga framtidsscenarioer.

Att prognostisera framtiden formar också framtiden. Människor tolkar sin omgivning på olika sätt och kan således måla upp mycket olika framtidsbilder och skapa vägkartor som de sedan följer. I bästa fall öppnar arbetet med att prognostisera framtiden möjliga, trovärdiga och, viktigast för oss, för kyrkan önskvärda framtidsbilder. Tänk om man i stället för tanken om att kyrkan långsamt tynar bort skulle vänta sig en renässans – eller något helt annat?

Det stora är att se en liten vardag nära

Kyrkans fjärde framtidsredogörelse är inte liksom tidigare redogörelser en prognostiseringsrapport eller en samling artiklar av experter om centrala teman för kyrkans framtid. Den är snarare en modell för beredskap inför framtiden. Vi har utvecklat en metod för att identifiera tidens tecken som påverkar kyrkans framtid. Redogörelsen grundar sig på iakttagelser och tolkningar av människors vardagliga erfarenheter.

Redogörelsen fokuserar inte på att granska till exempel eventuella förändringar i kyrkans institutionella ställning, digitaliseringens utmaningar och möjligheter, tolkningar av religionsfriheten eller religionsundervisningens framtid. Alla ovan nämnda kunde ha varit teman i redogörelsen, men dessa teman koncentrerar man sig på redan i kyrkans ledning, som skapar strategier och scenarier för att reagera på dessa aktuella frågor.

I stället skapades en process för informationsinsamling för att producera redogörelsen Välsignelsens signaler där man kunde komma nära många slags människors upplevelsevärld. Utgångspunkten var observationen att människors vanliga vardag har fått mindre uppmärksamhet i kyrkans branschbarometrar och framtidsdokument.

Nyckelorden för beredningen av redogörelsen var "liten", "vardag" och "nära". Med hjälp av dem sökte vi en motvikt till expertutlåtanden, den akademiska världen och ett språk som folk ofta upplever som avlägset. Syftet var att lyssna till människor om deras vardag genom att skapa ett förtroendefullt samtalsklimat.

Det hade varit lättare att nå människor som står nära kyrkan, men det var också viktigt att höra dem som fjärrmat sig från kyrkan. Dessutom ville vi nå människor som på grund av sin livssituation känner sig mer utanför i samhället, i kyrkans gemenskap eller i närmiljön.

Verksamhetsmodellen Välsignelsens signaler erbjuder ett sätt att samla in människoorienterad information om framtiden i församlingarna och stiftet. Kyrkans roll i signalrummen är att lyssna på hur människor uttrycker sin vardag, sina tankar och sin tro.

Tidigare redogörelser om tidens tecken

Kyrkostyrelsen publicerar vart fjärde år en framtidsredogörelse för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Den är kopplad till *Kyrkans fyraårsberättelse* och *Kyrkans strategi* som en del av kyrkans medel att prognostisera framtiden.

Kyrkans fyraårsberättelse är en forskningsöversikt som analyserar betydelsen av aktuella fenomen för kyrkan. Framtidsredogörelsen granskar de framtidsbilder som eventuellt följer av tidens fenomen – visioner som kyrkan själv kan skapa och utveckla.

Relevant information hjälper alla kyrkans aktörer, i synnerhet beslutsfattarna, att beakta förändringarna i omvärlden och att leda kyrkan mot en önskad framtid. De sociala, ekologiska, ekonomiska och kulturella förändringsfaktorerna kompletteras med andliga, religiösa och teologiska tolkningar. Vi vill förstå hur folket upplever att tron och kyrkan hör till deras upplevelsevärld.

Kyrkans första framtidsredogörelse publicerades 2010 under rubriken *Kyrkan 2020*. Där betonades att det är dags att diskutera alternativ för framtiden. Det konstaterades att det inom kyrkan behövs allt mer analys av förändringar i omvärlden samt strategisk planering, uppföljning och respons. Redogörelsen gav också en träffande förutsägelse om en explosionsartad ökning av arbete i datanätverk, som också är en stor förändringskraft för kyrkan. Ingen kunde ana att en global pandemi skulle påskynda digitaliseringen radikalt.

Redogörelsen *Kyrkan 2020* betonade att det är viktigt att identifiera svaga signaler, första symtom och tecken på möjligheter till framtida förändringar.

”Det krävs särskild sensibilitet för att observera och tolka dem. Många av de utvecklingstrender som utpekas av svaga signaler är för kyrkans del positiva och ljusa. Sökandet efter livets syfte och mening ökar, omsorgen om och ansvaret för skapelsen ökar, betydelsen av nya delaktighetsformer förstärks och traditionerna högakts allt mer, värderingar ses som allt viktigare och det övernaturligas ställning framhävs. Man kan även se tecken på att en mer måttlig livsstil framhävs och att den förlorade balansen i arbetslivet återfinns.

Kyrkan bör kunna greppa dessa fenomen i tiden och utnyttja de möjligheter de erbjuder även om de traditionella verksamhetssätten får ge vika.”

I redogörelsen *Kyrkan i ett mångkulturellt samhälle* 2014 undersöktes olika möjliga och önskvärda framtidsscenarier. Där frågade man sig *”hurdan är en gemenskapsinriktad, gästfri, inbjudande och utåtriktad kyrka som i stället för att stirra sig blind på dalande kurvor ser möjligheterna omkring sig och agerar konkret med sikte på dessa möjligheter?”*. Utvecklingstrender som att bygga upp en interkulturell gemenskap, stärka frivilligheten och den andliga gästfriheten observerades.

Framtidskommittén, som grundades 2015, förberedde sig på förändringar i kyrkans ekonomi. Kommittén publicerade sina tankar om framtiden 2016. Där skapades visioner för en kyrka med en lättare struktur och flexiblare reaktionsförmåga. Där betonades också församlingsmedlemmarnas delaktighet och ett effektivare genomförande av kyrkans grundläggande uppgifter. En del av kommitténs åtgärdsförslag framskred via Kyrkostyrelsen till konkreta reformer, men många genomfördes inte.

I framtidsredogörelsen från 2018 *Kyrkans fostran 2030* frågade man sig vilka utmaningar och möjligheter det finns i att förmedla den kristna tron. Redogörelsen utmanade till att fundera över kyrkans äktenskapssyn. I allt arbete bör man i synnerhet möta de svagaste, fattigaste och ensamaste människorna. Diakonin och det fostrande arbetet är viktiga och familjeorienterade faktorer som starkt definierar kyrkans arbete även på 2020-talet.

De tre föregående framtidsredogörelserna baserade sig på expertbedömningar. Redogörelserna har länge varit aktuella och i dem har man förutsett många utvecklingsförlopp som redan genomförts. De förändringskrafter som identifierats i scenarierna har fortfarande en påverkan.

Vi förväntas ha förändringsförmåga och vara smidiga

I strategin *Öppna dörrar* som godkändes av kyrkomötet 2020 uppmuntrar man till att pröva nya sätt att undersöka kyrkans framtid. Kyrkan förväntas ha förändringsförmåga och vara smidig! En missionerande kyrka kan inte stanna upp utan måste leva ut evangeliet bland människorna. I strategin frågas om kyrkan modigt kan se utåt och framåt samtidigt som den uppskattar sin historia och tradition.

Inom tyngdpunkten för strategin *Öppna dörrar* utåt uppmanar man till en stark växelverkan med de människor som inte ännu eller inte längre är medlemmar i kyrkan. Kyrkan måste använda ett språk som människor förstår. Man måste identifiera betydelsen av människors andlighet, spiritualitet, mystik och personliga upplevelser.

I beredningen av den aktuella framtidsredogörelsen utnyttjades den metod för prognostisering som utvecklats inom framtidsforskningen. Man efterliknade i synnerhet Sitras framtidsrapporter. I januari 2022 publicerade Sitra sin andra Heikot signaalit -rapport (svenskt sammandrag: Svaga signaler) och verksamhetsmodellen för signalstudior. Vi utnyttjade direkt Sitras metod när vi utvecklade en lämplig verksamhetsmodell för insamling av signaler i kyrkan. Modellen fick namnet *signalrum*.

Många av de mest sannolika utvecklingsförloppen inom den närmaste framtiden är relativt välkända i kyrkan och det finns god tillgång till uppföljningsinformation om dem. "Svaga signaler" tyder på observationer av nya fenomen och förändringar som kan vara betydande i framtiden, men som man ännu inte nödvändigtvis har kunnat reagera på. För att kyrkan ska vara ännu mer beredd att tillsammans påverka framtiden är det viktigt att vi breddar vårt framtidstänkande från experters nivå till människors vardagsnivå.

Välsignelsens signaler tar hänsyn till reflektioner som uppstår från människor i nuet. Framtiden överraskar i allmänhet inte på grund av att det inte finns tillräckligt med information, utan eftersom informationen inte kan utnyttjas i beslutsfattandet och kopplas till val som gäller dagens kyrka.

2 Begrepp och metoder i framtidsredogörelsen

Vad är välsignelse

Välsignelse är "Guds närvaro och omsorg i denna värld. I den kristna kyrkan hör välsignelsen samman med händelser i vilka Guds kärlek särskilt har blivit synlig i denna värld."

– evl.fi/ordlista

I kyrkans arbete med att prognostisera framtiden visade sig särskilt begreppet välsignelse vara betydelsefullt den här gången. I slutändan ligger välsignelsens kraft inte hos en person eller en institution, utan välsignelsen är det goda som sker av Guds vilja. Vi kan inte heller helt bestämma den framtida inriktningen, vi kan bara hoppas att den är bra och agera efter bästa förmåga. När vi föreställer oss framtiden och önskar oss välsignelse skapar vi som förmedlare av välsignelsen verkligheten och framtiden för vår del.

Redogörelsen "Välsignelsens signaler" strävar efter att identifiera tidens tecken som uttrycker välsignelse för kyrkan och människor. Syftet var att möta människor så att man i båda riktningarna kunde förmedla välsignelser som är viktiga att höra och synliggöra.

Utgångspunkten för organiseringen av signalrummen var församlingarnas verksamhetsidé: de är kristna gemenskaper som har till uppgift att förverkliga Guds vilja och styrs av församlingsmedlemmarnas önskemål och behov i arbetet för att främja tro, hopp och kärlek. För att lyckas med detta måste församlingarna lyssna till människorna i sitt område.

Denna keltiska bön kunde fungera som ett rättesnöre för signalrum:

”Herre, gör mig till en välsignelse. När jag saknar andra, gör mig till en välsignelse. När jag går ner för gatan, gör mig till en välsignelse. Idag, just nu, gör mig till en välsignelse. Det ligger i din makt att göra mig till en välsignelse. På både jobbet och hemma, gör mig till en välsignelse. Var jag än går, gör mig till en välsignelse, så att folk ser att jag är en välsignelse, för du är med mig.”

Hur man undersöker framtida hoppingivelseser

Framtidsforskning är ett vetenskapsområde som upptäcker, värderar och föreslår möjliga och sannolika framtidsutsikter och hjälper människor att gå igenom olika alternativ så att de kan fatta beslut om vilken framtid de vill ha.

Det kan finnas många möjliga framtider, och framtiden är inte förutbestämd. Därför strävar forskningen snarare efter att vidga uppfattningarna om möjliga framtidsscenarioer än att förutse framtiden. Vad är möjligt, vad är sannolikt och önskvärt? Framtidsforskningen har en direkt koppling till våra värderingar.

Att prognostisera är att tillämpa framtidsforskningens arbetssätt och metoder för att föreställa sig organisationers framtid. Målet är att främja organisationens beredskap att möta kommande utmaningar. Den förståelse som förutseendet ger tillämpas när man planerar strategier.

Denna redogörelse omfattas av prognostiseringen. Vi identifierar förändringsfaktorer i omvärlden samt svaga och starka signaler som ur kyrkans synvinkel är antingen hot eller möjligheter.

Vårt mål var framför allt att i dessa dystra tider hitta positiva framtidssignaler. Vilka signaler skulle kunna ge en sådan välsignelse som skulle vidga våra möjligheter att förverkliga tro, hopp och kärlek i framtidens värld?

Vad är svaga signaler

En central del av alla prognostiseringsprocesser är att undersöka verksamhetsmiljön. Man identifierar trender, förändringar och osäkerhetsfaktorer som kan vara av betydelse för organisationens framtid. Detta gör det möjligt att förbereda sig för och anpassa sig till effekterna, och å andra sidan skapar det också en grund för organisationens självständiga förnyelse och framgång.

Med svaga signaler avses tidiga tecken på förändringar i framtiden, både positiva och negativa möjligheter för organisationen. Ofta framträder svaga signaler endast som vaga tecken på hot eller möjligheter, och därför krävs det mycket eftertanke och tolkning för att utnyttja dem.

Sitra definierar svaga signaler som primära symtom på förändring eller tecken på sådant som kan ha betydelse i framtiden. Om vi bara uppmärksammar de förändringsbehov som syns just nu kan vi bli fångar i de pågående förändringarna och bli blinda för överraskningar. Svaga signaler kan lyfta fram även mer överraskande utvecklingsförlopp. Då redan identifierade utvecklingsförlopp leder till att man frågar "vad händer härnäst", uppmuntrar svaga signaler till att fråga "vad händer om".

Framtiden är öppen. Därför är svaga signaler inte prognoser för framtiden. Syftet med prognostiseringen är att vidga framtidstänkandet: "Så här kan framtiden se ut". Det väsentliga för organisationen är att identifiera förändringar i verksamhetsmiljön och förstå deras inverkan.

I Sitras rapport beskriver Elina Hiltunen typiska signalement på svaga signaler:

1. Det får dina arbetskamrater att skratta
2. Dina kolleger motsätter sig: "Det här kommer aldrig att hända"
3. Det skapar förundran
4. Ingen har hört talas om det
5. Det är en fråga som ingen vill prata om (tabu)

En tolkning av signalerna är aldrig den enda möjliga. Framtiden kan bli verklighet på många sätt. Signalerna kan vara motstridiga ur kyrkans synvinkel och det kan finnas många olika åsikter om hur önskvärt det är att

de förverkligas. De signalbeskrivningar som presenteras här är alltså inte avsedda som ett förslag om att kyrkan ska utveckla sin verksamhet i just den riktning som beskrivs. Däremot föreslår vi att man bör fundera över hur även sådana eventuella framtidsscenarier påverkar kyrkans verksamhet.

3 Metoder och material

Hur samlade vi in välsignelsens signaler?

Inom framtidsforskningen har man utvecklat metoder för att kartlägga, förstå och förändra framtiden. I denna redogörelse tillämpas i synnerhet verksamhetsmodellen för interaktiva workshoppar. Metoderna för insamling av framtidssignaler utvecklas och pilottestas för aktörer i vår kyrka.

Arbetsmetoden som pilottestades i utredningsprojektet och sättet att genomföra signalrummen ändrades under utvecklingsarbetet. Diskussionsledaren fick bedöma hur frågorna fungerade utifrån situationen i hans eller hennes egen grupp.

Signalrum

Nyckelorden "liten", "vardag" och "nära" styrde materialinsamlingsprocessen. Principen var att bjuda in och lyssna på människor "som sådana de är", på deras eget språk, i en anda av förtroende. Den viktigaste materialinsamlingsmetoden var en diskussionsledd workshop där människor fick dela med sig av sina tankar och erfarenheter. Dessa samtalsgrupper utsågs till signalrum.

Idén bakom signalrummen som tillämpades inom kyrkans verksamhetsmiljö grundade sig på Sitras verksamhetsmodell Signalstudio. Sitra uppmuntrade gemenskaper att ordna diskussionsworkshoppar om det aktuella temat eller om den egna organisationens framtid.

De svaga signalerna i kyrkans framtidsredogörelse strukturerades kring betydelsefulla saker i människornas vardag. Hur känns en betydelsefull vardag och vad behövs för den? Vad är människor beredda att arbeta för?

Vad litar de på när det uppstår svårigheter? Vad har de för tankar om tro och om livet efter detta?

I insamlingsskedet framfördes tydligt att materialet samlas in för kyrkans behov och att de som genomför projektet är kyrkans anställda. Man undvek dock institutionella, kyrkliga och religiösa inriktningar i frågeformuleringen för att ge så mycket utrymme som möjligt för människors egna sätt att strukturera och formulera saker som är viktiga för dem. När upplever du tillfredsställelse i vardagen? Vad är du rädd för i framtiden? Vad drömmer du om i framtiden? Vad är heligt? Vad skulle Jesus göra? Signalrummens diskussionsledare valde temaområdena för samtalen och sätten att hantera temana enligt gruppen.

Signalrummens verksamhetsmodell krävde både tid och engagemang av sammankallaren och diskussionsledaren. En sekreterare förde protokoll över diskussionerna och bedömde även interaktionsnivån och stämningen samt hur sätten att leda diskussionerna fungerade.

Målet var en dialog som upplevdes som trygg och där deltagarna hade möjlighet att bli hörda och själva välja vad de ville prata om. Det väsentliga var deltagarnas anonymitet. Allt det som diskuterades i signalrummet stannade mellan deltagarna. Ingen information som samlats in i redogörelsen kan kopplas till någon enskild respondent.

Vid beredningen av signalrummen presenterades ett nytt arbetssätt för många av kyrkans yrkespersoner som man uppmanades att pröva på. Omfattningen på de anställdas nätverk och deras förmåga att bjuda in deltagarna spelade en nyckelroll i hur man nådde ut till människorna och vilket slags samarbete man fick. Räckvidden berodde också på sammankallarens förmåga och aktivitet att närma sig människor som befinner sig längre bort från församlingsverksamheten. Det väsentliga var sammankallarens och diskussionsledarens motivation och beredskap att pröva på ett nytt sätt att bjuda in och möta människor.

Signalrummen visade att en djärv personcentrerad inställning var betydande och effektiv i att dela med sig av vardagliga erfarenheter. En fungerande interaktion i workshopparna förutsatte också att diskussionsledaren delade med sig.

Diskussionsledarens huvudsakliga utmaningar var att skapa en accepterande atmosfär och göra det möjligt för deltagarna att inte dela med sig av mer än vad de själva ville. Utgående från responsen lyckades man mycket väl skapa en öppen atmosfär i dessa signalrum och möjliggjorde

en diskussion som många inte hade fört tidigare, särskilt i församlingens lokaler.

Konfidentiell kontakt och samhörighet upplevdes mellan okända människor. Många blev förvånade över hur de upplevde att människor var goda och önskade goda saker för varandra. Att bli accepterad och hörd var en värdefull upplevelse.

”En givande diskussion, jag är tacksam och glad att jag fick delta i detta.”

”Man fick komma som sig själv.”

Webbenkät och popup-signaler

Signalrummen kompletterades med en webbenkät om välsignelsens signaler. Länken till enkäten delades ut i sociala medier. Enkäten omfattade åtta öppna frågor med vilka man sökte erfarenheter av bland annat följande teman: sociala relationer, andlighet och spiritualitet, sätt att kommunicera och hålla kontakt, tabun, hoppingivande saker och ritualer. Under sommaren 2022 fick man 166 svar på enkäten.

Dessutom samlades signaler in i popup-intervjuer på Herättajäjuhlat och på SuomiAreena i Björneborg, där man nådde cirka 400 personer. Det gick enkelt och snabbt att besvara frågorna, men om man ville fick man berätta mer om ett ämne. I insamlingen av signaler var det centrala budskapet till människorna som man träffade att kyrkan vill lyssna på dem och deras tankar om livets yttersta frågor.

Man berättade att deras tankar och erfarenheter behövs för att forma kyrkans framtid. Frågekort hade utarbetats för att kartlägga signaler. Den som samlade in signalerna sökte upp människor och bad dem att ta ett kort och framföra sina tankar om frågan på kortet. Det fanns också riktade frågor som ”hurdan är en bra familj”, ”vad har du gjort för klimatet i dag”, ”vem har du vid din sida när du blir äldre” och ”hör någon våra böner”.

De som samlade in popup-signaler nådde många olika slags personer ute på gatorna i Björneborg: stadsbor, sommarturister och anställda vid olika organisationer på SuomiAreena. Med avsikt sökte man sig till personer som representerar olika religioner och till specialgrupper, från personer

med funktionsnedsättning till missbrukare. I synnerhet äldre personer blev glada över mötet och ville dela med sig av sina tankar. Det var svårare att få unga vuxna och personer i medelåldern som var på väg till jobbet att stanna upp på gatan och bli intresserade av att svara.

Många av respondenterna kommenterade att frågorna var intressanta och olika, och man förhöll sig glatt till att svara. Mötena krävde tid. Många ville länge prata om sina livserfarenheter och bekymmer, så uppdraget för de kyrkliga representanterna som samlade in signalerna var att stanna upp och lyssna. Man observerade att människor vill bli bemötta och prata om betydelsefulla saker i livet om någon stannar upp och lyssnar på vad de har att säga.

Material för signalrum

Nästan 140 personer deltog i 16 signalrum. De två första var testworkshoppar där sakkunniga från Kyrkostyrelsen och stiftens testade och utvärderade signalrummets funktion.

De som bjöd in var i allmänhet anställda vid kyrkan och signalrummen hölls i församlingarnas lokaler, men det väsentliga var att bjuda in personer som inte nödvändigtvis skulle komma till församlingarnas lokaler eller verksamhet annars. Man strävade efter att hålla antalet deltagare i rummen till högst tio. Man hittade deltagare genom riktade inbjudningar via de anställdas nätverk, till exempel från ett visst arbetsområde eller sociala medier.

Signalrum byggdes i huvudstadsregionen, Åboregionen, Tammerfors, S:t Michel, Jyväskylä, Lappo, Kajana, Uleåborg, Kemi och på distans via Teams. De teman som lyftes fram var ganska likartade överallt.

Målet var att bjuda in en representativ och så mångsidig grupp som möjligt som skulle bestå av människor i olika åldrar, i olika livssituationer och med olika bakgrund. Till rummen bjöd man in till exempel före detta församlingsaktiva, klienter inom diakonin, frivilliga och deltagare i gruppen för religionsdialog samt utvalda följare på Facebook och Instagram. Några signalrum genomfördes av en befintlig grupp, men största delen av rummen bestod av personer som bjodits in för detta ändamål, huvudsakligen människor som man inte kände till på förhand. (Se förteckningen över signalrum i Bilaga 1.)

Vissa rum fokuserade på seniorer, andra på unga eller på millenniegenerationen. I vissa rum ingick många personer som var utanför arbetslivet i deltagargruppen. Till varje rum valde man medvetet också personer som inte deltog i församlingens verksamhet.

Materialet från signalrummen bestod av sekreterarnas anteckningar enligt temaområde, texter som sammanställts på blädderblock i rummen samt transkriberingar av Teams-diskussioner. Vid sidan av materialet granskades resultaten från webbenkäten och popup-signalerna.

Analysen av svaga signaler gjordes i expertarbetsverkstäder inom redogörelsens arbetsgrupp, som sammanfattade de mest intressanta observationerna, signalerna och trenderna. Utifrån dem utarbetade vi beskrivningar av eventuella framtidsscenarier.

Materialet i signalrummen klassificerades i tio ämnesshelheter:

1. Tillfredsställelse i vardagen
2. Andlighet, heliga saker
3. Tabun
4. Konstigheter, märkligheter
5. Rädslor
6. Hopp, framtidstro
7. Ritualer
8. En bra familj
9. Varför behövs kyrkan?
10. Vad skulle Jesus göra?

Ungas framtidsbilder som bollplank

I samband med den materialanalys som arbetsgruppen för redogörelsen gjorde skapade vi en översikt över kyrkans framtidsbilder som producerades av över 300 unga åren 2021–2022. Vi ville spegla det material som signalrummen producerat mot de ungas tankar om framtiden och kyrkan. Ett intressant fynd var att de ungas åsikter tydligt stärkte signalerna som lyftes fram i signalrummen.

Materialet från spetsprojektet En kyrka för millennialerna (Noren 2021) och det omfattande enkätaterialet (Taloustutkimus 2021) skapar en mångsidig bild av de unga vuxnas tänkande, värderingar, attityder och önskemål. Kyrkans roll, i synnerhet diakonin, ses som viktig i samhället, men kyrkan uppfattas som gammalmodig och den gemenskap som kyrkan erbjuder känns inte meningsfull.

De unga önskade att kyrkan i framtiden skulle försvara de mest utsatta, möjliggöra möten med människor och fungera som "tolk" i andliga frågor. De framförda önskemålen stärkte också signalen om att alla människor ska accepteras och behandlas jämlikt.

"Kyrkan ska särskilt ta hand om de mest utsatta och fungera som en del av samhällets skyddsnet för att förebygga uppkomsten av problem samt hjälpa unga som kämpar med olika problem."

"År 2040 har kyrkan lyckats med sin uppgift att förena olika människor. Kyrkan är en bra och trygg plats dit alla kan komma. I kyrkan är alla likvärdiga oberoende av religion, bakgrund, ålder och livssituation."

4 Signaler om liv och död till kyrkan

I det här kapitlet är signalerna vi hittat i det insamlade materialet samlade under sex tematiska enheter. Arbetsgruppen utkristalliserade följande teman ur signalmaterialet: meningen med det jordliga livet, natur och andlighet, experimentell andlighet, den nuvarande livsstilens hållbarhet, acceptans av mänsklig mångfald, samt en lyssnande och mötande kyrka.

De signaler som samlas in i detta skede är ett exempel på hurdant material som kan sammanställas och tolkas med metoden, inte en representativ eller heltäckande sammanställning av tecknen på det framtida andelivet. De berättar om människors iakttagelser, tankar, bekymmer, rädslor, drömmar och förhoppningar här och nu.

De kriser som hotar mänskligheten sticker särskilt starkt ut. Särskilt klimatförändringen väckte mycket oro i signalrummen och man lyfte fram gränserna för hållbarheten i vår nuvarande livsstil.

Omnämmanden om liv och död samt om kyrkans betydelse nu och i framtiden gav direkta tecken på vad som behövs och önskas av kyrkan.

De rikliga omnämmandena om relationer och familjer fäste upprepade gånger uppmärksamhet vid hur viktigt det var att acceptera mångfalden av människor och familjer i kyrkan.

4.1 Vardagens kristendom betonas

Signalrumsdeltagarnas tankar om liv, tro, framtid och hopp är i första hand relaterade till vardagliga saker och val. En balanserad vardag och en tro på en positiv framtid skapar tillfredsställelse med livet. Kontakten med andra människor, oftast den egna familjen, skapar innehåll i livet.

”Våra barn är så mycket smartare än vi är.
Det ger mycket hopp.”

”När man gjort middag åt familjen efter jobbet
och går och vilar lite medan man lyssnar på en
ljudbok och somnar för en stund.”

”Jag har en sådan vardag att jag ofta förstår hur lycklig jag
är. Jag har vuxna barn och bor för första gången ensam.”

”En stund innan du lägger dig på kvällen, om
du känner att du har gjort dagens saker och kan
konstatera att arbetet var tillräckligt.”

”De små stunderna då jag tänker att saker och ting
förhållandevis är helt bra. Stunder i ditt eget hem,
du kan i lugn och ro titta på kvällssolen.”

Tro och andlighet är mer kopplade till jordelivet än till tanken på det eviga livet eller livet efter detta. Andligheten hjälper oss att leva i nuet och skapar djup i vår värld. Kyrkans budskap om livet efter döden framträder knappt alls. Däremot är perspektivet på vardagen. En tanke på att betona vikten av vardagslivet är inte främmande för lutherdomen. Vardagens kristendom framhävs såväl i Luthers skrifter som i kyrkans katekestradition.

Kyrkans roll som tolk av andliga frågor eller som en aktör som sätter ord på dem ses endast som ett alternativ bland andra.

”Behovet av andlighet (är) till och med starkare, men religionernas betydelse minskar. Det kommer många olika typer av andlighet/spiritualitet.”

Å andra sidan ansåg deltagarna att kyrkan har en viktig roll i människors liv och i samhället även i framtiden. Kyrkan önskas vara en motkraft till den materialism och prestationsinriktning som råder i samhället. Kyrkan upplevs representera stabilitet och något bestående bland många osäkerhetsfaktorer.

”Viktig för människor som en bärare av traditioner.”

Kyrkan anses verka till förmån för de som har en svagare ställning. Uppskattningen för det diakonala arbetet syns starkt.

”Om det inte fanns någon kyrka skulle det saknas en enorm mängd hjälp för människorna i detta samhälle.”

”Hur mår du? Vad kan jag hjälpa till med? H. Kyrkan”

I stället för att betona läran förväntas kyrkan vara öppen för olika övertygelser och sätt att utöva sin tro.

”Kyrkan borde tillhöra alla. Kyrkan skulle ta emot alla med öppet sinne och man behöver inte utöva sin tro på ett visst sätt.”

Även om kyrkans offentligrättsliga ställning kan försvagas såg många inom kyrkan också en ljus framtid.

”Andligheten minskar inte och inte heller behovet av hopp, tröst.”

”Redan nu är vi på väg mot att kyrkans betydelse förändras och ökar. Kyrkan har sin plats som stöd när människor mår dåligt. Kyrkan har en mycket bättre ställning om 20 år än nu.”

Utöver tröst är det som behövs från kyrkan framför allt gärningar och en roll som vägvisare. Hur svarar kyrkan på denna praktiska längtan? För att kyrkan ska kunna fungera som motkraft och vägvisare anser respondenterna att den ska lösa sina interna värdekonflikter. En del anser att kyrkans framtid till stor del beror på hur den lyckas vara tolerant.

”I framtiden har kyrkan klart och tydligt tagit ställning för likabehandling och budskapet har blivit klarare.”

Litteratur

- Helkama, Klaus & Portman, Anneli. 2019. Protestant roots of Honesty and Other Finnish Values. I: On the Legacy of Lutheranism in Finland: Societal Perspectives, red. Sinnemäki, Kaius; Portman, Anneli; Tilli, Jouni & Nelson, Robert H, 81–100. Helsingfors: Finnish Literature Society SKS.
- Hellqvist, Elina. 2022. Frälsning i vår tid – en fråga om mening. I: Frälsning. Synodalavhandling 2022, red. Huttunen, Niko; Inkala, Anna-Kaisa; Kopperi, Kari; Mattila, Marko & Törmä, Terhi, 114–127. Helsingfors: Publikationer från Ev.-luth. kyrkan i Finland, Kyrkan och verksamheten 121.
- Huttunen, Niko; Portman, Anneli & Sinnemäki, Kaius. 2020. Kaappiluteirilainen kansa: puheenvuoroja suomalaisesta yhteiskunnasta. Helsingfors: Käsité-Kirjat.
- Inkala, Anna-Kaisa & Komulainen, Jyri (red.) 2016. Nåd för nya världar. Helsingfors: Fontana Media.

4.2 Naturen som en allt starkare källa till andlighet

Naturens betydelse framhävs starkt i signalmaterialet. Förlusten av biologisk mångfald och klimatkrisen verkar ytterligare ha ökat naturens betydelse även som en källa till andlig upplevelse och en plats för stillhet. I framtiden ses *förädlingen av naturandlighet och naturupplevelser och sambandet mellan natur och välbefinnande* som en framträdande fråga.

Naturen upplevs som en livsuppehållare som ger kraft, harmoni och sinnesro, samtidigt som den ses som skör, hotad av kortsiktigt utnyttjande av människan och i behov av skydd. Man tänker sig att människans och naturens välbefinnande sammanflätas med varandra. Människan har inte längre rätt att utnyttja naturen och allt annat levande på ett girigt sätt.

Förändringar för ett mer balanserat förhållande till naturen anses väcka hopp: mer motion i naturen, en enklare livsstil och att äta mindre kött.

"Att spara på naturresurser och avstå från materialism är redan nu värderingar som en del människor grundar sitt liv på. Inte på att konsumera eller en ständig jakt på pengar."

"Man erkänner betydelsen av ekologiska frågor. Samhällets, ekonomins och människornas välfärd grundar sig på naturens välbefinnande."

"Naturen och kroppsligheten, det är bra att människan bygger sin vardag och sitt liv på dem."

"Att vara vegetarian, att ha respekt för naturen, att förenkla livet, att minska konsumtionen."

Med tanke på världsbilden uppfattas människan allt mer som en del av en stor helhet i naturen, inte längre som en naturens herre som härskar över den. En närmare relation till naturen än tidigare anses i många kommentarer vara förenlig med just den kristna världsbilden.

”De unga, de som identifierar sig som icke-troende, talar om livets betydelse, om att skydda människan och naturen, om livets djupare mening och agerar därefter. Detta är enligt mig mycket kristna värderingar.”

”Naturen. Den ger resurser, möjlighet att förundras, att återhämta sig. Att vara den man är... tilltalar, det berättar om Skaparen.”

”Andlighetens uppgång. Att sakta ner sin livsstil. En skyddande inställning till naturen. Naturgemenskap och pilgrimsvandringar som leder till andlighet. Av goda makter underbart bevarad...”

I några kommentarer likställdes utrymmet som finns i den öppna naturen med andlighet som tidigare upplevts som trång.

”Skogens och naturens betydelse över lag. Betydelsen av närvaro. Andlighet är inte längre en tung börda. Väckelserörelsernas andlighet minskar. Eftersom jag växt upp inom en väckelserörelse saknar jag inte en bestämd gemenskap, utan ett fritt utrymme att tro och leva.”

Vikten av förhållandet till naturen är allmänt erkänt i kristna kyrkor. Även den lutherska kyrkan har i högre grad inkluderat förhållandet till naturen i sina verksamhetslinjer. Kommentarererna till kyrkan visade dock att kyrkan önskas ha en tydligare roll gällande naturskydd och konkreta skyddsåtgärder.

”De modiga kvinnliga biskoparna i Esbo och Åbo stift och deras tal om naturskyddets betydelse och motsvarande verkliga handlingar upprätthåller ett genuint hopp om en mer jämlik framtid och att bevara en livskraftig planet.”

”Församlingarna bör också skydda alla sina gamla skogar permanent och därigenom göra sin del för att uppnå Finlands åtaganden om biologisk mångfald. Själv har jag närmast upplevt djup sorg när jag vandrat i en av församlingens gamla lundskogar, som på initiativ av en stor kyrklig samfällighet hotas av både avverkning och byggande.”

”Församlingarnas skyldighet att värna om naturen är inte ett tabu, men retorik som ofta inte motsvarar församlingarnas verkliga gärningar.”

Litteratur

- Kainulainen, Pauliina (red.) 2007. Pyhän kosketus luonnossa. Johdatus kristilliseen ekoteologiaan. Helsingfors: Kirjapaja.
- Komulainen, Jyri. 2022. ”Jumala kaikessa, kaikki Jumalassa”: uuden ekologisen spiritualiteetin jäljillä. Teoksessa: Spiritualiteetti 2020-luvun Suomessa, toim. Salminen, Veli-Matti & Huttunen, Niko, 291–322. Suomen ev.-lut. kirkon tutkimusjulkaisuja 137. Helsinki: Kirkon tutkimus ja koulutus.
- Salminen, Veli-Matti. 2022. ”Suomalaisten luontosuhde, ilmastonmuutos ja spiritualiteetti.” Teoksessa: Spiritualiteetti 2020-luvun Suomessa, toim. Salminen, Veli-Matti & Huttunen, Niko, 113–136. Suomen ev.-lut. kirkon tutkimusjulkaisuja 137. Helsinki: Kirkon tutkimus ja koulutus.
- ”Ympäristötyö on osa kirkollista itseymmärrystämme”. 2020. Ekumeniska patriarken Bartolomeos herdebrev i början av det nya kyrkoåret 1.9.2020. Ortodoxa kyrkan i Finland. <https://ort.fi/uutishuone/2020-08-31/ymparistotyö-osa-kirkollista-itseymmarrystamme>

4.3 Den experimentella andligheten utmanar våra traditioner

I denna redogörelse betonas både en positiv inställning till kyrkan och ett intresse för andlighet. Å andra sidan tycks de former av andlighet som traditionellt erbjuds av kyrkan inte vara särskilt betydelsefulla. Det är iögonfallande att till exempel högmässan knappt nämns.

Trots att många upplever att den andlighet som kyrkan erbjuder är ointressant och främmande söker man ändå liknande upplevelser och levnadssätt på annat håll. Attityden kunde beskrivas som experimentell: många svar uttrycker öppenhet och en vilja att hitta något som ger livet djup. Till exempel mindfulness och yoga är för många mer bekanta och naturliga uttrycksformer för den andliga livsstilen än det som kyrkan vanligtvis erbjuder.

Mångfalden i modern andlighet nämns i ett av webbenkätsvaren:

”Det som är ’nytt’ är att ingen form av andlighet vare sig kommer eller ska betraktas som en enda kyrklig form (i en församling, i en gudstjänst eller någon annanstans).”

Att enhetskulturen försvinner gäller också andligheten. Man hoppas att kyrkan ska ha förmåga att reagera på denna mångfald och vilja att erbjuda människor sätt att förverkliga sin andlighet på ett mångsidigt sätt.

”På något sätt förbises mångfalden av andlighet. Många känner till nyandligheten och använder olika redskap för att synliggöra det transcendentala (t.ex. stenar, energi, kort, änglar).”

Andligheten förverkligas i nya och även överraskande kontexter. En del av de nämnda uttrycksformerna kan till sin karaktär närmast beskrivas som nymagiska. Till exempel stenar, kristaller och rökelse väcker intresse. Man testar gärna olika former av andlighet även om hela världsbilden inte byggs upp kring dem. Andliga upplevelser söks på ett allt mångsidigare

sätt, även på sådana sätt som i traditionell kristen andlighet har ansetts vara okonventionella eller rent av oönskvärda.

Litteratur

Hellqvist, Elina & Komulainen, Jyri (red.) 2020. Henkisyöttä ja mielenrauhaa: Aasian uskonnollisuus länsimaissa. Helsingfors: Gaudeamus.

Ketola, Kimmo. 2020. "Religion och kulturomvandling". I: Religion till vardags och fest. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2016–2019. Kyrkans forskningscentralens publikationer 135. Tammerfors: Kyrkans forskningscentral.

4.4 Vår nuvarande livsstil är ohållbar

När deltagarna i signalrummen blickar mot framtiden betonar de oron för hållbarheten i dagens levnadsstil, naturens tillstånd och konsekvenserna av klimatförändringarna. Människans förhållande till den omgivande naturen är ohållbart och på något sätt trasigt. Är vi på väg mot en självförvållad katastrof eller kan vi lita på en framtid? Samtidigt upprepades tanken om naturens betydelse som en resurs i vardagen och en källa till det heliga eller som en mötesplats.

”Om världsläget fortsätter att vara så oförutsägbart, att världen bara kommer ur askan i elden. Hur ser världen och vårt land då ut för våra barn och barnbarn?”

”En oåterkallelig kollaps av ekosystemet skrämmer. Snart finns det ingen livskraftig planet längre.”

”Naturen och naturens under är heligt. Livet i sig är heligt och måste skyddas i alla dess former.”

En annan växande oro gäller relationerna mellan människor samt den ökade polariseringen och likgiltigheten.

”Jag hoppas inte och vill inte att människor blir kallare och att det blir svårare och svårare att få kontakt med andra. Ojämlighet. Kyla. Likgiltighet.”

"Världens tillstånd förvånar, man funderar på vart vi är på väg. Det är viktigt att undvika konfrontation."

Människor ser sig själva som en del av en stor och komplicerad helhet, vars balans på många sätt hotar att rubbas. Man söker ett perspektiv av hopp; längtan efter hopp är stark.

"Människan blir klokare. Vi har lärt oss att leva tillsammans. Ungdomarna är smartare än förr. Klimatkrisen kommer efter tio år att ha medfört många förändringar. Barnen växer upp i en värld där livets bräcklighet är närvarande. Man har förstått människans, klimatets och miljöns gränser. Brådska, utförande och konsumtion är okonventionellt."

På frågan om vad Jesus skulle göra i dag fick man också sådana här svar:

"Radikal samhällsaktivism, att stå på barrikaderna, ekologi."

"Försoning och fred, rättvisa."

Enligt deltagarna ska kyrkan skapa hopp i en värld där framtiden är starkt förknippad med osäkerhet och hot. Kyrkan ska skapa hopp, inte bara tala om hopp. Kyrkan bör vara en förebild och vägvisare för en hållbar livsstil som bygger på försoning och som även beaktar den omgivande naturens bärkraft.

Personerna önskade att kyrkan kunde *"möjliggöra en övergång till en långsammare livsrytm"* och vara *"en stark motkraft till exploateringen"*. Kyrkan behövs för att *"formulera och ställa frågor om världen"*.

”Framtidens kyrka är tolerant och öppen för mångfald. När det kommer allt fler människor från olika håll måste kyrkan vara beredd att ta emot dem, vi måste lära oss att leva med allt och alla, människor kommer med nyskapande och vi måste acceptera det och ge utrymme.”

Litteratur

Joutsenvirta, Maria & Salonen, Arto O. 2020. Sivistys vaurautena – radikaalisti, mutta lempeästi kohti kestäväää yhteiskuntaa. Helsingfors: Basam Books.

Pihkala, Panu. 2019. Päin helvettiä? Ympäristöahdistus ja toivo. Helsingfors: Kirjapaja.

4.5 Mångfald i familjer kan inte förbigås

Det centrala temat som lyftes fram i diskussionerna i signalrummen var den ökade mångfalden i människorelationer samt vikten av att acceptera och uppskatta olikheter. Familjebegreppet verkar utvidgas från kärnfamiljmodellen till en mångfacetterad familjegemenskap av människor som bryr sig om varandra och som även kan beröra andra än dem som lever under samma tak.

I signalrummen konstaterades att detta inte kan ignoreras av kyrkan. Människors kärleksfulla gemenskap upplevdes som viktigare än släktskap eller äktenskapsinstitutionen. Många ansåg att mångfalden av familjer och olika livsstilar var en rikedom.

"Normer i familjer / parrelationer har upplösts, olika sätt behöver inte förklaras. Tanken 'it takes a village' utvidgas och olika familjmodeller är ett 'normalt' sätt att se eller vara en familj, det är inget man höjer ögonbrynen åt."

"Kyrkan måste lösa relationen till de allt mer mångformiga familjerna, eftersom uppfattningen om familj och relationer oundvikligen förändras, kyrkan kan inte låta bli att reagera."

"Jag hoppas att kyrkan och församlingarna kan vara vägvisare för vad som är en familj. En familj är inte bara en kärnfamilj inom medelklassen."

Allas ostridiga människovärde och jämlikhet lyftes fram som värderingar som borde främjas och försvaras. Olika familjeförhållanden och -former samt sexuella inriktningar hör till de mänskliga rättigheterna och människovärdet, och utifrån dem får man inte döma, diskriminera eller försöka förändra någon.

Betoningen av tolerans var inte förknippad med likgiltighet eller ansvarslöshet, utan med respekt och att värdera olikheter. Att bry sig om andra och älska närstående ansågs vara ett viktigare värde än om människorelationerna följer någon traditionell lära eller normativ modell.

Ingen ska känna ångest, depression eller skam över sig själv, utan var och en ska duga som sig själv och känna sig älskad i sin familj, i sin gemenskap och i samhället. Många kände sig frustrerade över den äktenskapssyn som kyrkan representerar och kände sorg över att temat starkt präglar debatten om kyrkan och ger en bild av kyrkan som en diskriminerande och ojämlig gemenskap.

"Den lutherska kyrkan grälar om vigsel av homosexuella vid en sådan tidpunkt då kyrkans budskap borde vara kärlek och nåd och inte en dom. Kyrkans strategi borde vara att den är öppen för alla!"

En önskan att bli accepterad var ett centralt behov. Många upplevde att de behövde nåd gentemot sig själva och andra. Människor längtade efter att bli befriade från prestationspressen och att få utrymme att vara sig själva. Aktuella teman om sexualitet och genus ansågs fortfarande vara tabun i kyrkan, även om man på andra håll vågar föra en öppen och konstruktiv diskussion.

Deltagarna i signalrummen föreslog att kyrkan nu behövs mer än på länge, men att kyrkan borde komma vidare i äktenskapsfrågan. I övrigt framfördes ingen omfattande kritik mot kyrkan, utan äktenskapsfrågan var det enda ämnet där människor var riktigt frustrerade och ledsna. Kärlek till sin nästa som kyrkan representerar uppskattades högt. Kyrkan upplevdes ha en betydande roll och uppgift mitt i de nuvarande kriserna.

"Gå och hjälp dem som behöver det!"

Litteratur

Haara, Heikki & Palmén, Ritva (red.) 2017. Uskonto ja kamppailu tunnistamisesta. Finlands vetenskapliga bibliotekssamfunds publikationer 285. Helsingfors: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.

Jokinen, Kimmo. 2017. Ydinperheestä monimuotoisiin perheisiin. Teoksessa: Perhe ja avioliitto muutoksessa, toim. Maarit Hytönen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 127. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

4.6 En lyssnande och mötande kyrka ger glädje

I responsen från signalrummen nämndes upprepade gånger vikten av en gemensam diskussion och frågeställning.

"Denna inbjudan var en överraskande, glädjande inbjudan. Man kan vara varsomhelst i Finland och fundera på dessa frågor."

Kyrkans betydelse identifierades som *"om kyrkan går med på att vara en jämställd samtalspartner när andlighetens område blir mångsidigare"*. Samtidigt konstaterades att kyrkans största stöttesten är att fastna i sina egna strukturer.

"Kyrkans beslutsfattare kan förstöra kyrkan genom att koncentrera sig på att slåss om vem som har rätt och på navelskåderi."

Det var få som nämnde högmässor och andakter i workshopparna, även om man poängterade betydelsen av kyrkan som en plats för tystnad. De få kommentarer som fanns om högmässan var ganska kritiska. Högmässan ansågs vara *"en slags kärna i den kyrkliga andligheten/spiritualiteten, men den får inte vara den enda kärnan"*. Samtidigt konstaterades dock:

"Det finns mycket bra församlingsverksamhet som ingen besöker (högmässan på söndag morgon kl. 10), så måste det vara en kärnuppgift som man lägger ner mycket resurser på?"

En deltagare nämnde mässans betydelse för mötet med det heliga.

"Riter hjälper oss att övergå från en situation till en annan, såsom i högmässan från det världsliga till det heliga."

Ur signalrummens synvinkel är antalet deltagare i mässor och andakter inte de bästa indikatorerna på framgång i kyrkans arbete. Människor ville ha "möten framom förmaningar". Betydelsen av möten och diskussioner lyftes fram som en av de viktigaste frågorna. Man framförde direkta önskemål för kyrkans anställda:

"Jag önskar att det fanns fler sådana här diskussionsstunder även i fortsättningen. Det var en mycket trygg atmosfär och jag önskar att det fanns fler sådana här diskussionsstunder. En önskan till kyrkans anställda är att de skulle bjuda in människor för att diskutera."

I diskussionerna i signalrummen verkade medlemskap i eller utträde ur kyrkan vara starkt kopplat till hur kyrkans arbete ser ut i framtiden och hur det görs i kontakt med människor. Det framfördes tydliga önskemål till kyrkan:

"Förhoppningsvis har kyrkan 2042 klara värderingar och tar ställning till samhällsfrågor, så att det är lättare att vara medlem i församlingen."

Deltagarna önskade att kulturen kring att diskutera och lyssna skulle vara en utgångspunkt för kyrkans arbete.

Ur kyrkans synvinkel är det mycket positivt att människors önskan om att kyrkan skulle ha en framtid förmedlades i signalrummen. Det ansågs ha ett samband med att lyssna på människor. I signalrummen litade man på att kyrkan har ett uppriktigt intresse för människornas liv.

Signalrum tillämpar samma metod som redan Jesus på sin tid visade var bra. Den främsta frågan är: "Vad vill du att jag ska göra för dig?" Att lyssna på svaret – och handla utifrån det – kastas fram som en hoppfull begäran till kyrkan.

"Människor måste mötas och stödjas i fortsättningen. Jag tror att kyrkan finns och mår bra även i framtiden. Man ska inte förlora hoppet. En förnyelse av kyrkan är beroende av en dialog med människor."

"Jag litar på och tror att nu har vi blivit hörda, informationen går till kyrkomötet, de börjar fundera på framtiden, att våra frågor, som sagts över hela Finland, har fått gehör."

"Den här verksamhetsmodellen borde användas även på andra ställen. Det är ett riktigt intressant koncept – rentav charmigt, välordnat, tron ökar på det goda och goda samtal, och stämningen som kvarstod säger att det lönar sig att fortsätta. Det är jättekul att man har fått ihop en sådan här grupp, det känns viktigt. Det är glädjande och ger hopp om att kyrkan kan förändras."

5 Signalen utvidgar medvetandet – att föreställa sig framtiden

Vilka konkreta saker kan vi göra annorlunda eller på ett nytt sätt inom framtidens kyrka? I det här kapitlet har vi samlat observationer, slutsatser och alternativa tolkningar av de insamlade signalerna, det vill säga föreställningar om hur vi tillsammans kan bygga en strålande framtid för kyrkan.

Syftet med att identifiera signaler är att hjälpa kyrkans anställda och beslutsfattare att förutse och upptäcka olika möjliga framtidsscenarioer: 1) att vidga den egna uppfattningen om vad som kan hända inom kyrkan i framtiden, 2) att reflektera över nya och även överraskande utvecklingsförlopp, så att vi kan stärka och bygga en bättre framtid för kyrkan, samt 3) att identifiera nya möjligheter och sätt att påverka kyrkans utveckling.

Signalerna är dock bara signaler. Enbart utifrån dessa kan vi inte dra långtgående slutsatser om vad kyrkan ska göra eller förbereda sig på. Däremot ökar signalerna vår *förmåga att föreställa oss framtiden*. De ger en större inblick i vad som kan vara möjligt i framtiden, och hurdana tankar som redan finns ute i samhället som kan bära frukt.

Det lönar sig även i fortsättningen att samla in, analysera och utnyttja information om signaler i utvecklingen och ledningen av kyrkans verksamhet. Tolkningarna i denna text är endast en öppning för framtida samtal.

5.1 Att lyssna på personer som fjärrmat sig från kyrkan kräver ansträngning

I signalrummen strävade man också efter att nå de människor vars röst för närvarande inte hörs inom församlingarna eller i samhället som helhet. Redan i kyrkans strategi Öppna dörrar sammanfattade man att kyrkan bör lyssna på just sådana svaga signaler som lätt blir ohörda, förblir tysta eller blir marginaliserade: *Vi strävar allt starkare efter växelverkan med dem som inte ännu eller inte längre är medlemmar i kyrkan.*

I pilotförsöken med signalrum framkom lysande stjärnor som arbetar på olika håll i kyrkan och som har omedelbar kontakt med människorna i sitt område. Samtidigt framgick det att det inte är en självklarhet att nå människor, utan att det kräver kontinuerlig kontakt och omfattande nätverk. För många var det utmanande att nå människor som stod långt från församlingens verksamhet och det krävdes mycket arbete. För att bjuda in människor till signalrummen krävdes en metod av de anställda för att hitta till olika slags människor och för att kunna skapa en förtroendefull kontakt.

Å andra sidan blev många också glada över att man hade tagit kontakt. *”En önskan till kyrkans anställda är att de skulle bjuda in människor för att diskutera.”*

Många av kyrkans yrkeskunniga konstaterade att det inte är lätt att nå människor, utan att det tar mycket tid, men att det hör till församlingens grundläggande uppgift. Det räcker inte att enbart informera om evenemang eller göra reklam i olika kanaler, utan det behövs personliga inbjudningar och motivation. Varför vill man att jag ska delta och ge min tid, och vad får jag ut av det? I kallelsen till signalrummen betonades också intresset för människors egna tankar och vardagsupplevelser.

I rummen fanns det rum för dialog och lyssnande, som fick understöd av omsorgsfullt förberedda frågor och ledd diskussion. Både de som deltog i rummen och de som ledde diskussionerna blev förvånade över hur människor som var okända för varandra ville öppet diskutera frågor som gällde deras vardag, men också de yttersta frågorna, när man skapade ett tryggt utrymme för den.

Responser från signalrummen var förvånansvärt positiva. Deltagarna upplevde i regel att de blivit hörda och bemötta. Enligt deltagarna var kontakten med andra människor värdefull och gemensamma erfarenheter skapade gemenskap och hopp.

”Det är ett riktigt intressant koncept – rentav charmigt, välordnat, tron ökar på det goda och goda samtal, och stämningen som kvarstod säger att det lönar sig att fortsätta.”

”Tack för att jag fick komma utifrån (tillägg av sekreterare: hör inte till kyrkan, har inte döpts, har aldrig deltagit i kyrkans verksamhet). Jag kände mig mycket välkommen. Gemenskapen syntes redan i den här diskussionen.”

”Jag är ensamvarg och tillbringar största delen av tiden ensam. Jag blev förvånad: Hur har jag trivts så bra med dessa människor?”

”Vi kommer från olika bakgrund, men vågade lita på varandra och dela med oss.”

”Det var bra att höra om andras konstiga ritualer och att människor hade så mycket medkänsla och kärlek.”

Kyrkans verksamhets sätt känns ofta främmande för personer som befinner sig längre bort från kyrkan eller som upplever att språket är svårt. Deltagarna i signalrummen önskade att kyrkan ska vara tillgänglig, direkt, modig att ställa rätt frågor och ha förmåga att lyssna.

I signalrummen önskade man att människornas vardagsfrågor blir hörda i framtidens kyrka och att de tas som utgångspunkt för planeringen av verksamheten. Detta förutsätter samtal samt att man når människor och möter dem där de är.

I framtidens kyrka integreras lyssnandet på människor med olika bakgrund (varav arbetet i signalrummen är ett representativt exempel) i utvecklingen av församlingarna och deras verksamhetsområden. Särskilt i strategiarbetet är det viktigt att höra församlingsmedlemmarna mer.

I framtidens kyrka stannar vi aktivt upp och lyssnar på människor, och särskilt på Gud. Vad säger Gud till oss i denna tid och vart leder Han vårt arbete? Kyrkans arbetsgemenskaper uppfriskas av bönestunder som de anställda deltar i och som ger dem kraft för sitt arbete.

5.2 Vi behövs mer än på länge

Påverkare inom kyrkan, lider du av pessimism när det blir vanligare att träda ur kyrkan och ekonomin stramas åt? Det finns ingen anledning till nedstämdhet, än mindre hopplösa känslor av nederlag. En tydlig signal ur materialet är människors överraskande positiva inställning till kyrkan!

Från alla signalrum kom budskapet att kyrkan nu behövs mer än på länge, när världen är full av instabilitet. Pandemin, kriget i Ukraina, klimatkrisen, energikrisen och den hotande ekonomiska krisen orsakar lidande, nöd och rädsla bland människor. Man hoppas att kyrkan ska förbli en tillflyktsort och en tröst för människor – en sista plats dit alla som behöver kan ta sig och där man får hjälp. Stället dit man vänder sig och hittar tröst.

Mitt i de instabila tiderna hoppas man att kyrkan ska ge uttryck för trygghet och tröst. Från signalrummen förmedlades dock en tydlig frustration över kyrkans interna konflikter och lärokonflikter. Materialet väcker en ödmjuk fråga: Kan inte kyrkan bara uppdatera sin syn på äktenskapet och koncentrera sig på viktigare aktuella frågor, såsom att hjälpa de svagare?

"I stället för lärokonflikter kunde alla resurser och all uppmärksamhet ägnas åt olika grupper, unga och äldre, som är i nöd. Kyrkan behövs mer än någonsin, men det är svårt att stå ut med att den fungerar ojämnt."

En tydlig signal var också deltagarnas önskan att kyrkan skulle vara en aktör som tar hand om de svagaste i samhället. *"Gå dit där ni behövs mest"*, var en önskan som de som samlade in signaler fick höra. Kyrkan vill försvara allas okränkbara människovärde. Kyrkan uppskattades för sitt betydande hjälparbete – kyrkan riktar sig fortfarande till de ensamma, fattiga och sjuka i samhället. Oron över unga och äldre som hamnar utanför var uppenbar och många hoppades att kyrkan skulle vara en aktör som inte lämnar dem ensamma. Även i de ungas framtidsbilder sågs kyrkans roll framför allt som försvarare av de mest utsatta.

I framtidens kyrka spelar diakonin en viktigare roll och den uppskattas. Kyrkan riktar mer resurser till diakonin. Församlingarna når dem som behöver hjälp i sitt område och dem som riskerar att marginaliseras. Uppsökande arbete utförs aktivt där hjälpen ännu inte når människor. Församlingarna

erbjuder stöd, trygghet och näring. Dörrarna är öppna. I kyrkan får man värma sig, kanske till och med övernatta och ibland äta god mat... Församlingarna erbjuder och utvecklar betydelsefulla aktiviteter för alla.

I framtidens kyrka mäts arbetets framgång också med hur mycket församlingens anställda har lagt ner sin tid på att hjälpa människor. Man frågar regelbundet människor inom församlingens område vad de behöver hjälp med.

5.3 Kyrkan behöver inte uppfinna hjulet på nytt

Kyrkans budskap innehåller redan alla de svar som de som deltog i signalrummen sökte och saknade. Av kyrkans representanter önskades endast mod att föra fram budskapet.

Deltagarna önskade att kyrkan till exempel skulle vara en vägvisare för en hållbar och måttlig livsstil, men kyrkans verksamhet och värderingar är redan i princip inbjudande till en måttlig och hållbar livsstil! Församlingens verksamhet grundar sig inte på konsumtion utan på ömsesidig växelverkan mellan människor och Gud samt människor emellan, och på gemensamma upplevelser och att dela med sig.

Kyrkan kunde inta en starkare roll som försvarare av värderingar som betonar måttlighet och främjar en hållbar livsstil. Vikten av att bekämpa klimatförändringen lyftes kraftigt fram i alla signalrum. Att vara vägvisare gäller inte bara i tal, utan också i handlingar.

Deltagarna i signalrummen funderade på att just kyrkan kunde ha något att säga mitt i klimatkrisen, men detta förmedlas inte tillräckligt utifrån kyrkans budskap och verksamhet. Deltagarna vill hejda klimatförändringarna och hoppas att kyrkan är en förebild. Ett kristet perspektiv på ekologiska levnadsvanor och konsumtionsval utmanar också det offentliga inflytandet.

I framtidens kyrka ordnas diskussioner om aktuella värdefrågor som delar människor. Församlingarna tar modigt tag i även känslöväckande frågor. Församlingarna får ett rykte som värnar om försoning och samförstånd.

I framtidens kyrka uppstår en kristen rörelse på gräsrotsnivå som utmanar inte bara individer utan också samhällets beslutsfattare att söka en andligt, etiskt, socialt och ekologiskt hållbar livsstil.

I framtidens kyrka fäster man uppmärksamhet vid att den ekologiska krisen är ett allvarligt hot mot mänskligheten och naturen i både verksamheten och förkunnelsen. Kyrkan producerar nytt innehåll för en hållbar livsstil som fungerar som en motkraft till skadlig konsumtion.

Framtidens kyrka är en föregångare inom den livsstil som skyddar skapelsen och uttrycker genom sin verksamhet respekt för naturen. Det kan göras på många sätt. I kyrkan kan man erbjuda vegetarisk mat, kyrkan värna om sina skogar som kolsänkor, skapa ängar och grönsaksmarker på tom mark, producera energi med solpaneler...

5.4 Vi kan berätta varför vi hör till kyrkan

De människor som nåddes via signalrummen diskuterade kyrkans syfte i sitt eget liv och i samhället. Man förhöll sig mycket positivt till kyrkans existens och man såg även kyrkans viktiga roll i framtiden, men människorna signalerade att kyrkan borde uttrycka sitt syfte tydligare.

Hälsningarna från signalrummen väcker frågan om vilka effekter kyrkan eftersträvar genom sitt arbete. Naturligtvis är himlen i sikte och i tankarna hos de flesta av kyrkans anställda, men vad strävar vi efter i det här livet? Hur kan kyrkans uppgift och syfte kommuniceras till medlemmarna och allmänheten?

Ekonomi har nämnts som den viktigaste orsaken till utträde ur kyrkan, inte lärokonflikter eller fjärmande från kyrkans lära och liv. Många som lämnar kyrkan motiverar att de inte vill betala sin kyrkoskatt till ett socialt samfund vars verksamhet de inte har kontakt med, och de vet inte vad de får för kyrkoskatten. Det skulle vara bra att tydligt berätta för denna grupp vilka konkreta fördelar vi tillför världen när vi utför kyrkans grundläggande uppgift: Kyrkan "kallar människor till gemenskap med Gud och uppmuntrar till omsorg om medmänniskorna och skapelsen".

I framtidens kyrka kan vi berätta varför det lönar sig att höra till kyrkan och vad det ger personen själv, närgemenskapen, hela samhället och till och med världen. Vi kan svara på frågor om varför man ska tro och vad kristendomen åstadkommer för människan och samhället. Vi kan kommunicera om de skatter i kristendomen som ger livet innehåll och mening, och som gör det viktigare, bättre, eftersträvansvärt, värt att leva, dragligt... Vi kan, eller hur?

I framtidens kyrka kan vi bättre verifiera hur kyrkans goda arbete påverkar människors liv positivt. Eftersom kyrkans mänskliga och samhällsliga verkningar är mycket betydande behålls motivet att höra till kyrkan hos människor. Även kyrkans institutionella roll kvarstår, även om den inte är ett självändamål för kyrkans arbete och kommunikation.

5.5 Vi betonar andlighet ännu mer

I signalmaterialet betonas ett fördomsfritt, öppet och experimentellt förhållningssätt till olika former av andlighet och andliga traditioner. Detta skapar ett behov av en starkare uppvisning av kristen andlighet. Å andra sidan måste man fråga sig hur man i församlingarna beaktar den ökande mångfalden i det andliga livet och människors vilja att experimentera. Det personliga andaktslivet är ett mycket känsligt livsområde där det är lätt att bli sårad.

I de ungas framtidsbilder möjliggör kyrkan möten och är "tolk" i andliga frågor. Kyrkan är inte den enda instansen hos vilken man söker svar på andliga frågor, utan en aktör bland andra.

I framtidens kyrka har alla i församlingarna en utbildning i andlig handledning och religionsdialog och de har beredskap att stödja alla människor på ett mycket omfattande sätt inom det andliga området, oberoende av bakgrund eller övertygelse.

I framtidens kyrka ordnar församlingarna grupper där man öppet och tryggt kan diskutera frågor som gäller det personliga bönelivet och andlighet, utan rädsla för att bli dömd eller bli utskrattad.

I framtidens kyrka kan man få andlig vägledning i walk-in-stil, där någon stöder och hjälper i livets stora frågor, ber tillsammans och erbjuder existentiella källor till hopp för dem som lider av världssmärta – och förmedlar välsignelsens signaler.

5.6 En plats för heligt möte och ekoteologi

För finländarna är naturen fortfarande en plats för stillhet och upplevelser av det heliga. Naturupplevelsernas andliga betydelse framhävs också i signalmaterialet. Många upplever helighet eller Guds närvaro i den vackra naturen. Detta erbjuder kyrkan en naturlig anknytning till finländarnas andlighet.

I en värld som hotas av klimatförändringar ser många människans plats allt mer som en del av skapelsen, inte som dess "herre" och utnyttjare. Det kristna idealet om en måttlig livsstil och ekoteologi har just nu enormt mycket att ge den aktuella debatten. Den kristna förkunnelsen ser allt allvarigare på ekologiska utmaningar och människans uppgift som beskyddare av hela skapelsen.

I framtidens kyrkas teologi och offentliga debatt klagas den kristna förvaltaretikens perspektiv. Vad är den kristna traditionen gällande människans plats i naturen?

Framtidens kyrka utvecklar och värnar om individuella former av andaktsövningar. Var och en kan också göra dem till en del av sina egna naturutflykter. Gemensamma andakter kan ordnas allt oftare utomhus, på vackra naturplatser, inom ramen för olika gemensamma utflykter och pilgrimsvandringar.

I framtidens kyrka skapar församlingarna grupper kring naturhobbyer där man tillsammans ordnar utflykter och utvecklar ekoteologin och dess former av andlighet.

5.7 En radikal acceptans av människan

De allt mer mångfacetterade människorelationerna och behovet av att bli accepterad framträder som en stark signal. Ur kyrkans synvinkel innebär detta att frågor som äktenskapsteologi, sexualetik och familjeuppfattning fortfarande kräver arbete och omvärdering. Mänskliga relationer och familjen är ett centralt livsområde som berör alla människor – även kyrkan och dess undervisning.

I framtidens kyrka bemöts alla människor finkänsligt med beaktande av olika familjerelationers mångfald och människors behov av godkännande, även om man inte skulle uppnå teologisk enighet om äktenskapsteologin. Församlingarna skapar trygga lokaler som till exempel personer som tillhör en sexuell minoritet eller könsminoritet inte behöver undvika av rädsla för osakligt beteende.

I framtidens kyrka är man allt mer intresserad av orsakerna till medlemmarnas inträde i och utträde ur kyrkan, om personen vill berätta om sin situation. I samband med både inträde i och utträde ur kyrkan erbjuder församlingen en diskussion som stöder inträdet i gemenskapen eller ger dem som utträder ur kyrkan en möjlighet att bli hörda och förstådda.

En så öppen och varm dialog som möjligt och en radikal acceptans för varje människa signalerar redan i sig kärnbudskapet i en kyrka som bygger på Guds nåd och kärlek. Detta gör det lättare att närma sig kyrkan genast eller senare i livet.

5.8 En webbplats för att dela välsignelser

Webbplatsen Välsignelsens signaler innehåller en sammanställning utifrån framtidsredogörelsen där man lyfter fram ett intressant urval av sådant som tagits upp i workshopparna och enkäterna. Materialet har sammanställts från signalrumsverksamheten som hölls under våren och sommaren, från svaren från insamlingen av popup-signaler samt från webbenkäten om signaler.

Webbplatsen innehåller en prognosrapport om välsignelsens signaler och verktyg för att ordna signalrum i stiftet och församlingarna. Separata material och anvisningar för att genomföra en insamling av popup-signaler har också producerats.

Kyrkans olika enheter eller enskilda anställda kan ordna ett signalrum med hjälp av anvisningarna på webbplatsen. Signalrummens verksamhetsmodell kan utnyttjas på alla organisationsnivåer och i olika grupper – med församlingsmedlemmar, förtroendevalda, branschledningen, delegationer eller samarbetsnätverk. På webbplatsen finns en guide för hur man ordnar signalrum för välsignelsens signaler samt ett manuskript för diskussionsledaren för att styra signalrummet. Materialet beskriver hur man kan bjuda in människor på ett sätt som visar kyrkans gästfrihet, föra dem in i en förtrolig växelverkan och en dialog med varandra, och hur man formulerar direkta och stora frågor samt positionerar sig som deltagare och lyssnar till det som sägs. Som utrymmen för signalrum rekommenderas kyrkans unika, vackra utrymmen, genom vilka deltagarna får ett viktigt budskap: kyrkorna finns till för människorna.

Till signalrummen kallas alla slags människor för att diskutera vad som är betydelsefullt för dem i deras vardag och liv och vad de behöver för att uppleva ett meningsfullt liv. Genom det bjuds de in att berätta historien om kyrkans och församlingens olika framtid.

Redogörelsen bjuder in till diskussion om huruvida en sådan människonära framtidsdiskussion kan vara en integrerad del av församlingsarbetet i framtiden. Skulle det göra vår kyrka till ett tidens tecken, ett budskap om intresset i våra samhällen för livets små och stora eviga frågor?

5.9 Möjliga början för framtidens berättelser

Trött på att oändligt rusa omkring, på effektivitet och övertid, man vet att livet kunde vara annorlunda. Att man inte bara talar om ett långsammare arbete och ett långsammare liv utan också lever på det sättet. Att arbetsgemenskaperna i kyrkan stannar upp två gånger i veckan för att lyssna och höra Gud och varandra. Tänk om man kunde se att så här kan man leva och arbeta. Det här kan man också be om.

När man är trött på att försvara och förklara sig, på frågor och antaganden, vet man att när man stiger in i kyrkan kommer man in i ett tryggt rum. Tydliga principer: respektera, håna inte, gör inga antaganden, ge utrymme, lyssna och lär, be om ursäkt. Om man följer de här principerna, blir det en säkrare plats. Här vet man att även andra värnar om utrymmet, de ingriper och försvarar. Här får man i lugn och ro vara hel, halvfärdig, annorlunda, egen.

När man funderar på livets knutar och mirakel, när man längtar efter riktiga samtal, gemensamma frågor och osäkra svar, vet man att man kan gå till kyrkan på en onsdag kväll. Man kan stiga in genom dörren, sitta bland andra, läsa helgens evangelietext. Förundras över vad det innebär här och nu, för oss alla, för man minns att man hörde någon säga att Gud talar till oss i vår verklighet, inte någon annanstans, utan just där. Och efter diskussionen kommer man att tänka på att man kanske på söndag går för att lyssna på vad som hamnat i predikan från all gemensam reflektion.

När man anmäler sitt barn till församlingens klubb märker man att den egna familjen är annorlunda. När man fyller i anmälningsblanketten vet man att man är jämlik, man sätter ett kryss i den ruta där även ens egen livssituation, familj och barn passar in. Att det finns tillräckligt många rutor, så att alla ryms med och känner sig inkluderade.

Som icke-troende på allt övernaturligt kan man fortfarande uppleva ett samband med något större än människan. Om allt som fanns var här, skulle allt kännas tomt och meningslöst. Man får trygghet och tröstande ord, och även om man inte orkar tro på något känns det ändå bra.

6 Gör kyrkan till ett signalcentrum för välsignelse

Arbetsgruppen som beredde framtidsredogörelsen utvecklade en prognosticeringsmetod för kyrkan för att samla in tidens tecken, signaler om vad som händer eller eventuellt kommer att hända. Den framtidsinformation som är viktig för kyrkan, stiftet och församlingarna är i bästa fall delad i en dialog där man funderar på hur man ska förstå och tolka nuläget. Samtidigt skapas redan framtiden.

Processen Välsignelsens signaler visade att människor själva och deras vardagliga upplevelser är källan till den framtidsinformation som är betydelsefull för kyrkan. Hur kan vi skapa kontakt med människor så att de upplever att kristendomen och livet som kristen är meningsfulla och att det är viktigt att höra till kyrkan? Det behövs mångsidigare sätt att höra och svara på människors behov och önskemål än vad kyrkan är van vid.

Kyrkan står inför större förändringar än vi kanske vill tro. Genom att fokusera på framtida hotbilder och negativa utvecklingsförlopp missar vi dock lätt de positiva signaler som skulle ge anledning att tro på en ljusare framtid.

Vi har också ingredienser för andra slags berättelser om kyrkans framtid. De utmanar de nuvarande, ofta hotbildsbaserade och pessimistiska visionerna. Hälsningarna från signalrummen berättar att många anser att kyrkan nu behövs mer än på länge. Detta positiva budskap är bra för beslutsfattarna att höra.

Från att ge profetior om plågor till att drömma

Hurdana eventuella tankar öppnar sig av signalerna som identifierats i pilotprogrammet för signalrum, eller fick vi bara ljumna galluphälsningar?

För galluparnas del ser kyrkans framtid inte ljus ut. Medlemsantalet sjunker oundvikligen. År 2022 utträder cirka 50 000 medlemmar ur kyrkan. Många hoppas att kurvan ska vända om kyrkan löser den svåra äktenskapsfrågan. Exempel från systerkyrkor på nära håll visar dock att man genom att lösa konflikten i fråga inte förhindrar att medlemsantalet minskar.

Moderniseringen, sekulariseringen, den liberala demokratin, digitaliseringen, teknologin och vetenskapen för utvecklingen av de mänskliga samhällena på dessa breddgrader i en riktning där tidigare uppfattningar om religioner, moral, sexualitet och till exempel djurens medvetenhet ständigt uppdateras. Det som var acceptabelt i går är i dag en förolämpning mot någon.

I det land som påstås vara världens lyckligaste upplever allt fler människor att de inte längre behöver medlemskap i kyrkan eller det som berättas i kyrkan för att leva ett gott och betydelsefullt liv. Många tycker att livet bara är här och nu. Nu måste vi älska och arbeta, känna både glädje och sorg, för snart kan det vara för sent. Detta hindrar inte att människor fortfarande behöver hitta betydelse och mening med livet, eller att de inte behöver nåd och förlåtelse.

Man började genomföra redogörelsen Välsignelsens signaler genom att avsiktligt sätta på ett par rosa glasögon. Vilka positiva möjligheter öppnar sig för kyrkan utifrån de signaler, både starka och svaga, som människor förmedlar?

Genom att enbart uppdatera förteckningen över hotbilder och måla upp de mest uppenbara negativa utvecklingsförloppen skulle man inte ha producerat ny information. Kyrkans ledning är redan mycket medveten om de dystra scenarierna. Megatrender, trender och förändringskrafter är kända från framtidsforskningen, som vidgar förståelsen och tänkandet.

Från futurism till vardag

De mest entusiastiska framtidsvisionärerna betraktar världen ur ett perspektiv som sträcker sig bortom vardagsverkligheten och från större sfärer, men för insamlingen av kyrkans framtids signaler var man tvungen att göra avgränsningar. Vi var tvungna att lokalisera en punkt mellan tid och evighet, mellan fysisk och virtuell verklighet, där man började samla tidens tecken. Koordinaterna för signalrummen preciserades från kosmisk teologi till vardagens kontextuella nivå, från makronivå till mikronivå, till människans vardagliga och lokala upplevelser.

Med vardagen under mikroskopet kunde vi inte utvidga vårt synfält till sådana fenomen och utvecklingsriktningar som kosmologi, artificiell intelligens eller kryptografi. Trots det överskred även de mikroskopiska observationerna – vit häxkraft, polyamori, kraftgivande stenar och döda som kommer tillbaka som fåglar eller fjärilar – vår vardagliga kyrkliga fantasi.

Digitaliseringens teologi skulle ha varit en möjlig riktning för framtidsgranskningen. Coronapandemin förde kyrkans verksamhet till webben. Församlingen kunde nu locka människor till sin verksamhet även längre ifrån. Det finns även andra tecken på teknologiassisterad andlighet. Vad innebär det för religionen att språkgränser bryts med hjälp av teknologi? Att frigöra sig från Babels problematik kan öppna helt nya andliga kontakter. Tänk om man med hjälp av artificiell intelligens kan få kontakt med utomjordisk intelligens...

Att måla upp stora och ofta dystra futuristiska framtidsbilder vore kanske lättare att betrakta som en beaktansvärd framtidskunskap än det som redogörelsen fokuserade på: att anteckna små, vardagliga och mänskliga iakttagelser.

Men om kyrkan vill vara en social gemenskap som lever i denna värld måste den ändå vara till nytta även i människors vardagsliv. I signalrummen frågade man djärvt hur kristendomen gör livet bättre.

Signalrummen var ingångar till människors upplevelser. Man kunde fråga om lov att titta in och intresserat lyssna på vad människor hade att säga. I insamlingen av signaler var det inte på förhand bestämt för människors räkning vad de behöver just nu.

I den världsliga vardagen är människor fortfarande rädda för ensamhet, smärtsamma människorelationer, sjukdomar, för tidig död, krig och förstörelse av naturen. Människor behöver närhet och kärlek, trygghet,

hopp och tröst. Kyrkan stöder även i framtiden folket i att möta livets utmaningar.

Kristendomen har under hela sin historia strävat efter att anpassa sig till tidens krav och möta nya utmaningar. Kyrkan står ännu en gång inför stora kulturella förändringar. Därför borde kyrkan vara oerhört intresserad av människor om man vill att de ska leva ut sin tro inom institutionen.

I ljuset av erfarenheterna som vi har samlat in i vår redogörelse förväntar man sig inte alltid något fantastiskt av kyrkan, utan ofta mycket vardagliga saker som har betydelse för livet. De kan vara svåra att identifiera som viktig framtidsinformation, även om de har stor betydelse för människors val och framtidsinriktning.

Människors öppenhet för det nya, glädjen över den gästfrihet de fått och viljan att samarbeta i kyrkans framtidsarbete hörde till välsignelsens signaler. Utan människornas välsignelse kan kyrkan fastna i sig själv.

Kyrkans historia, som alltid förnyar sig och sträcker sig mot framtiden, är långt ifrån över. Även signalrummen var fulla av början på nya meningar och potentiella framtidsberättelser. Jesus hade i tiden tolv lärjungar, och i ett signalrum fanns lika många ivriga människor som funderade över djupa frågor.

Vår syn på kyrkans framtid är inte optimistisk endast av den pragmatiska orsaken att en positiv attityd kan vara en självuppfyllande profetia som det lönar sig att följa. Som helhet kommer alla välsignelser i världen från Gud, som delar dem vidare genom olika människor. Kyrkan är ett stort signalcentrum för välsignelse och kommer även i fortsättningen att förmedla välsignelse och evangelium, om Gud vill.

7 Litteratur

- Dufva, Mikko & Rowley, Christopher. 2022. Heikot signaalit 2022. Tarinoita tulevaisuuksista. Sitran selvityksiä 200. <https://www.sitra.fi/sv/nyheter/svaga-signaler-for-oss-till-en-annorlunda-framtid/> På finska: <https://www.sitra.fi/julkaisut/heikot-signaalit-2022/>
- Haara, Heikki & Palmén, Ritva (toim.) 2017. Uskonto ja kamppailu tunnistamisesta. STKS:n julkaisuja 285. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.
- Helkama, Klaus & Portman, Anneli. 2019. Protestant roots of Honesty and Other Finnish Values. I: On the Legacy of Lutheranism in Finland: Societal Perspectives, red. Sinnemäki, Kaius; Portman, Anneli; Tilli, Jouni & Nelson, Robert H, 81–100. Helsingfors: Finnish Literature Society SKS.
- Hellqvist, Elina. 2022. Frälsning i vår tid – en fråga om mening. I: Frälsning. Synodalavhandling 2022, red. Huttunen, Niko; Inkala, Anna-Kaisa; Kopperi, Kari; Mattila, Marko & Törmä, Terhi, 114–127. Helsingfors: Publikationer från Ev.-luth. kyrkan i Finland, Kyrkan och verksamheten 121.
- Hellqvist, Elina & Komulainen, Jyri (red.) 2020. Henkisyöttä ja mielenrauhaa: Aasian uskonnollisuus länsimaissa. Helsingfors: Gaudeamus.
- Hiltunen, Elina. 2010. Weak signals in organizational futures learning. Acta Universitatis oeconomicae Helsingiensis, A, 365. <http://epub.lib.aalto.fi/pdf/diss/a365.pdf>
- Huttunen, Niko; Portman, Anneli & Sinnemäki, Kaius. 2020. Kaappiluterilainen kansa: puheenvuoroja suomalaisesta yhteiskunnasta. Helsinki: Käsite-Kirjat.
- Inkala, Anna-Kaisa & Komulainen, Jyri (red.) 2016. Nåd för nya världar. Helsingfors: Fontana Media.
- Jokinen, Kimmo. 2017. Ydinperheestä monimuotoisiin perheisiin. Teoksessa: Perhe ja avioliitto muutoksessa, toim. Maarit Hytönen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 127. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

- Joutsenvirta, Maria & Salonen, Arto O. 2020. *Sivistys vaurautena – radikaalisti, mutta lempeästi kohti kestävä yhteiskuntaa*. Helsinki: Basam Books.
- Kainulainen, Pauliina (toim.) 2007. *Pyhän kosketus luonnossa. Johdatus kristilliseen ekoteologiaan*. Helsinki: Kirjapaja.
- Ketola, Kimmo. 2020. "Religion och kulturomvandling". I: *Religion till vardags och fest. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2016–2019. Kyrkans forskningscentralers publikationer 135*. Tammerfors: Kyrkans forskningscentral.
- Kyrkan 2020. *Framtidsredogörelse för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland*. 2010. Helsingfors: Kyrkostyrelsen.
- Kyrkan i ett mångkulturellt samhälle. *Framtidsredogörelse för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland*. 2014. Publikationer från Ev.-luth. kyrkan i Finland 17. *Kyrkan och verksamheten*. Helsingfors: Kyrkostyrelsen.
- Kyrkans framtidskommittés betänkande. 2016. Publikationer från Ev.-luth. kyrkan i Finland 52, *Kyrkan och verksamheten*. Helsingfors: Kyrkostyrelsen.
- Kokkonen, Jarmo (red.) 2018. *Kyrkans fostran 2030: Utmaningar och möjligheter i förmedlingen av kristen tro. Kyrkans framtidsredogörelse 2018. Publikationer från Ev.-luth. kyrkan i Finland 77. Kyrkan och verksamheten*. Helsingfors: Kyrkostyrelsen.
- Komulainen, Jyri. 2022. "Jumala kaikessa, kaikki Jumalassa": uuden ekologisen spiritualiteetin jäljillä. Teoksessa: *Spiritualiteetti 2020-luvun Suomessa*, toim. Salminen, Veli-Matti & Huttunen, Niko, 291–322. Suomen ev.-lut. kirkon tutkimusjulkaisuja 137. Helsinki: Kirkon tutkimus ja koulutus.
- Millenniaalit: segmentointimalli. 2021. Taloustutkimus Oy. <https://evl.fi/plus/projekt/millennialernas-kyrka/material>
- Nuorten aikuisten elämä ja hengellisyys. 2021. Nuorten aikuisten elämä ja hengellisyys – Tutkimus millennialaaleista ja z-sukupolvesta. Noren Oy. <https://evl.fi/plus/projekt/millennialernas-kyrka/material>
- Pihkala, Panu. 2019. *Päin helvettiä? Ympäristöahdistus ja toivo*. Helsinki: Kirjapaja.
- Rubin, Anita. 2022. *Tulevaisuudentutkimus tiedonalana*. Åbo universitet: Tulevaisuuden tutkimuskeskus. <https://tulevaisuus.fi/perusteet/tulevaisuudentutkimus-tiedonalana/>
- Salminen, Veli-Matti. 2022. "Suomalaisten luontosuhde, ilmastonmuutos ja spiritualiteetti." Teoksessa: *Spiritualiteetti 2020-luvun Suomessa*,

toim. Salminen, Veli-Matti & Huttunen, Niko, 113–136. Suomen ev.-lut. kirkon tutkimusjulkaisuja 137. Helsinki: Kirkon tutkimus ja koulutus.

Salomäki, Hanna; Hytönen, Maarit; Ketola, Kimmo; Salminen, Veli-Matti & Sohlberg, Jussi. 2020. Religion till vardags och fest. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2016–2019. Kyrkans forskningscentralers publikationer 135. Tammerfors: Kyrkans forskningscentral.

Webbplatsen Välsignelsens signaler. 2022. <https://evl.fi/valsignelsens-signaler>

Webbtidningen Yhteiskuntapolitiikka 2022 (länk läst 11.9.2022) YP 2/2022

Miksi suomalaiset eroavat evankelis-luterilaisesta kirkosta? (julkari.fi)

”Ympäristötyö on osa kirkollista itseymmärrystämme”. 2020. Ekumeniska patriarken Bartolomeos herdebrev i början av det nya kyrkoåret 1.9.2020. Ortodoxa kyrkan i Finland. <https://ort.fi/uutishuone/2020-08-31/ymparistotyö-osa-kirkollista-itseymmarrystamme>

Öppna dörrar. 2020. Strategi för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland fram till 2026. Publikationer från Ev.-luth. kyrkan i Finland 91, Kyrkan och verksamheten. Helsingfors: Kyrkostyrelsen.

8 Arbetsgruppen för redogörelsen

- **Liisa Björklund**, kanslichefens kansli, projektledning
- **Kristiina Huotari**, diakon, gruppkonstterapeut, konceptutveckling av och diskussionsledning i signalrum, materialanalys
- **Kimmo Ketola**, kyrkans forskning och utbildning, analys av signalrumsmaterialet, expertkonsultation
- **Lari Lohikoski**, kyrkans kommunikation, teoretisk referensram och analysmodell, materialanalys
- **Petri Merenlahti**, ärkebiskopens kansli, idéer för produktionsprocessen och innehållskonsultation
- **Stiven Naatus**, verksamhetsavdelningen, diskussionsledning i signalrum och materialanalys
- **Jari Pulkkinen**, verksamhetsavdelningen, diskussionsledning i signalrum och materialanalys
- **Veli-Matti Salminen**, kyrkans forskning och utbildning, modell för sammanställning av signalrumsmaterialet och insamling av information, materialanalys

Ett varmt tack till dem som deltagit i genomförandet av redogörelsen och signalrummen:

- Titi Gävert
- Hanna Kurkinen
- Heikki Hesso
- Heli Lukka
- Sirkku Nivala
- Hannele Siltala
- Hanne von Weissenberg
- Anssi-Matti Nurmi
- Tuula Kurkinen
- Saila Luukkonen
- Johanna Hirsto
- Pentti Airaksinen
- Meri Kallio
- Essi Kortelainen
- Anni Salmesvuori
- Elina Fuchs
- Pia Korri
- Ilona Rantala
- Sampo Untamala
- Ville Kämäräinen
- Jukka Helin
- Henrik Ketola
- Raija Ojell
- Sari-Annika Pettinen

och till alla som deltog i signalrummen!

9 Bilaga

Tabell 1. Pilotprojekt för signalrum, tidpunkter, platser och deltagarantal

Signalrum	Tidpunkt	Plats	Deltagare, antal
Testworkshop I	6.4.2022	Kyrkans hus, Helsingfors	12 personer, sakkunniga från Kyrkostyrelsen och stiftet
Testworkshop II	19.4.2022	Kyrkans hus, Helsingfors	7 personer, sakkunniga från Kyrkostyrelsen och stiftet
Träskända	28.4.2022	Workshop på distans	14 personer, Kasvatuksen ja perheasioiden neuvottelukunta
Salo	23.5.2022	Salo församlingscenter	7 + 2, inbjudan via diakonin
Marhaban	30.5.2022	Tammerfors	6 + 1, aktörer som arbetar med invandrare
Urbanisering och kyrka	1.6.2022	Helsingfors	5 + 1, som arbetsgruppsarbete
Religiöst rum	7.6.2022	Åbo, domkapitlet	6 + 1, regionalt nätverk för religionsdialog
Uleåborg-Kemi	7.6.2022	Workshop på distans	11, inbjudna av diakonin
Millenniaalit Espoo	7.6.2022	Esbo, Iso Omena	5 + 2, församlingens tidigare aktiva och icke-aktiva
Marjut Mularis (@pastorimaikki) följare på Instagram	14.6.2022	Helsingfors	10, följare av Marjut Mularis (@pastorimaikki) Instagramkonto
Kajana	16.6.2022	Workshop på distans	5 + 2, rekryterade av församlingen, frivilliga
Millenniaalit Tampere	16.6.2022	Tammerfors, Linnainmaas centralföreningen för fridsföreningarna i Finland-centrum	6 + 2, aktiva medlemmar och andra inbjudna från nätverket
S:t Michel	16.6.2022	S:t Michel	7 + 2, inbjudna via Facebook
Konfirmander	17.6.2022	Lappo, Seurakunta-opisto	17 + 2, konfirmandgrupp
Jyväskylä	20.6.2022	Jyväskylä	8 + 1, inbjudan via diakonin
Reso	22.6.2022	Reso	9 + 1, icke-aktiva på inbjudan av församlingen, frivilliga

evl.fi/valsignelsens-signaler